

Valtiovarainvaliokunta

**Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto talouspolitiikan EU-koordinaation arvios-
ta**

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto talouspolitiikan EU-koordinaation arviosta (E 14/2020 vp): Valtiovarainvaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä EJ 12/2021 vp — E 14/2020 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- finanssineuvos Marketta Henriksson, valtiovarainministeriö
- vanhempi ekonomisti Jenni Kellokumpu, Valtiontalouden tarkastusvirasto
- vanhempi ekonomisti Jarkko Kivistö, Suomen Pankki
- väitöskirjatutkija Antti Ronkainen, Helsingin yliopisto
- akatemiaturkija Timo Miettinen, Helsingin yliopisto, Eurooppa-tutkimuksen keskus
- ennustepäälikkö Janne Huovari, Pellervon taloustutkimus PTT
- työelämäprofessori Vesa Vihriälä

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Komission julkaisi helmikuussa 2020 talouspolitiikan koordinaatiota koskevan tiedonannon, mutta sitä koskevat keskustelut keskeytyivät koronapandemian vuoksi. Nyt asian käsittelyä jatketaan komission antaman uuden tiedonannon pohjalta. Tämä lokakuussa 2021 annettu tiedonanto lähtee siitä, että edellisen tiedonannon pääkohdat (mm. julkisen talouden kestävyys ja kasvun varmistaminen sekä makrotalouden epätasapainojen välttäminen) ovat yhä voimassa, ja ne ovat jopa aiempaa ajankohtaisempia koronapandemian muutettua talouden olosuhteita.

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2022 vp

Komissio herättää keskustelua myös EU:n finanssipoliittisten sääntöjen tulevaisuudesta ja kehittämistarpeista ja nostaa esille kysymyksen koordinaatiojärjestelmän yksinkertaistamisesta ja sen läpinäkyvyyden parantamisesta sekä koordinaation tehokkaasta toimeenpanosta. Esille nousee myös kysymys siitä, miten koordinaatiojärjestelmä voisi kannustaa jäsenmaita rakenteellisiin uudistuksiin ja tärkeisiin tulevaisuusinvestointeihin. Komission arvion mukaan vihreän siirtymän ja digitaalisen muutoksen toteuttaminen edellyttäisi 650 mrd. euron vuosittaista lisäystä yksityisiin ja julkisiin investointeihin vuoteen 2030 asti.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston kanta on tässä vaiheessa vielä varsin yleispiirteinen, ja täsmällisemmät kannat muodostetaan asian käsittelyn edetessä kevään 2022 aikana. Valtioneuvosto viittaa EU-selonteon linjauksiin, joissa korostetaan mm. jäsenmaiden omaa vastuuta talouspolitiikastaan. Valtioneuvosto ei kannata perussopimusten avaamista, mutta pitää tärkeänä selvittää mahdollisuudet talouspolitiikan koordinaatiokehikon yksinkertaistamiseksi selvittämällä ensin, kuinka paljon nykyinen sääntökehikko joustaa.

Valtioneuvosto toteaa, että EU:n ilmastotavoitteet vaativat laajamittaisia investointeja, ja on siksi syytä arvioida tarkasti vaihtoehtoja, joiden avulla tavoitteet on EU:n tasolla mahdollista saavuttaa.

Valtioneuvosto korostaa myös eurooppalaisen ohjausjakson merkitystä ja painottaa elpymisvälineen kertaluonteisuutta ja poikkeuksellisuutta. EU:n talouspolitiikan rakenteisiin ei tulisi tehdä pysyviä muutoksia vastauksena akuuttiin kriisiin.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Sääntökehikon ongelmat

Valtiovarainvaliokunta pitää sääntöjen kokonaisvaltaista tarkastelua perusteltuna, sillä sääntökehikko on monimutkainen ja sääntöjen tulkinta sekä niiden toimeenpanon ennakointi ovat osoittautuneet yhä vaikeammaksi. Säännöt eivät ole myöskään estäneet jäsenmaiden ylivelkaantumista, ja monet maat ovat jo ennen koronakriisiä rikkoneet vakaus- ja kasvusopimuksessa asetettuja julkisen velan ja alijäämän raja-arvoja.

Valiokunta yhtyy myös komission tiedonannossa esille nostettuihin näkökohtiin, joiden merkitys on entisestään kasvanut ja jotka perustelevat sääntökehikon toimivuuden tarkastelua. Julkisen velan sekä makrotaloudellisten epätasapainojen kasvun lisäksi komissio mainitsee mm. ilmastopolitiikan vaatimuksiin liittyvät julkiset investointitarpeet. Nopeassa tahdissa muuttuneet talouden olosuhteet ovat nostaneet esille myös oikea-aikaisen reagoimisen tärkeyden sekä ongelmat, jotka liittyvät havaitsemattomien muuttujien käyttämiseen finanssipoliittisissa säännöissä.

Valiokunta katsoo, että sääntökehikon arviointi on myös ajankohtaista vakaus- ja kasvusopimuksen poikkeuslausekkeen voimassaolon päättyessä vuoden 2022 lopussa, johon saakka jäsenmaat saavat tilapäisesti poiketa sopimuksessa asetetuista julkisen sektorin velkaantumisen rajoitteista.

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2022 vp

Poikkeuslausekkeen voimassaolon päätyttyä paluu normaalioloihin ja vakaus- ja kasvusopimuksen viitearvoihin olisi monille jäsenmaille vaikeaa, sillä useiden maiden velkasuhde on huomattavasti vakaus- ja kasvusopimuksen 60 prosentin maksimimäärää suurempi. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan peräti 14 EU-maata joutuisi liiallisen alijäämän menettelyyn, jos ensi vuonna palattaisiin vanhoihin sääntöihin ilman minkäänlaista uudistusta. Vaikka talouden tilanne alkanee normalisoitua vuonna 2023, on perusteltua luoda polkuja, joita pitkin velkatasojen alentaminen voi käynnistyä hallitusti ja jotka tukevat samalla talouden elpymistä ja kasvua.

Muutostarpeista

Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin keskeisenä lähtökohtana, että vastuu talouspoliittisista päätöksistä kuuluu jäsenmaille, jolloin jokainen maa vastaa itse talouspolitiikastaan sekä valituista toimista ja niiden seurauksista. On näin ollen tärkeää, että säännöt ohjaavat jäsenmaita vastuulliseen finanssipolitiikkaan sekä aiempaa selkeämmin velkakestävyyteen ja asteittaiseen sekä pitkäjänteiseen julkisen velan sopeuttamiseen. Vastuullinen finanssipolitiikka ja huolehtiminen velkakestävyydestä tuovat velkaantumisvaraa talouden elvyttämiseen taantumissa ja rajaavat tarvetta turvautua muiden maiden tukeen. Valiokunta pitää myös hyvänä valtioneuvoston linjausta, jonka mukaan jatkossa on tarpeen vahvistaa laajempien velkakestävyysarviointien roolia jäsenmaiden julkisen talouden tilaa koskevissa arvioissa.

On myös tärkeää, että säännöt tukevat vastasyklisen finanssipolitiikan harjoittamista, ts. kannustavat puskureiden vahvistamiseen korkeasuhdanteessa ja jättävät taantumissa tilaa automaattisten vakauttajien toiminnalle ja tarvittaessa myös aktiiviselle finanssipoliittiselle elvytykselle. Sääntöjen tulee joustaa poikkeuksellisissa tilanteissa, mutta ennalta sovitulla tavalla ja yhdenmukaisin kriteerein. Taloudellinen liikkumavara on tärkeää myös uusien shokkien sietokyvyn ja huoltovarmuuden turvaamiskyvyn kannalta.

Jatkovalmistelussa on myös perusteltua arvioida, voitaisiinko julkiseen velkaan liittyvää 60 prosentin viitearvoa nostaa tai ainakin keventää nyt voimassa olevaa velkasuhteiden sopeuttamista koskevaa vaatimusta. Nykyinen vakaus- ja kasvusopimuksen mukainen vaatimus 1/20 vuosittaisesta sopeuttamisesta on käytännössä epärealistinen niille maille, joiden velkasuhde on kasvanut voimakkaasti pandemian aikana jo ennestään korkealta tasolta.

Tarkoituksenmukaisen talouskoordinaation parantamiseksi on myös tarpeen vahvistaa finanssi- ja rahapolitiikan yhteistyötä, sillä EKP:n euromaiden velkakirjojen tukiotot ovat käytännössä velkahelpotus, joka ylläpitää jäsenmaiden suotuisia rahoitusoloja julkisen velan kasvusta huolimatta. Tämä on osaltaan heikentänyt markkinakuria, jonka ohjaava vaikutus tulee asteittain palauttaa.

Jatkossa on tärkeää arvioida myös *sanktioiden* toimivuutta. Nykyisessä sääntökehikossa sääntöjen toimeenpanoa pyritään vahvistamaan mahdollisuudella asettaa sanktioita sääntöjä rikkoville jäsenmaille, mutta kynnyks aidosti vaikuttavien sanktioiden asettamiseen on varsin korkealla. Sanktioiden uhka ei ole toiminut riittävänä kannusteena, ja sääntöjen toistuva rikkominen heikentää EU:n uskottavuutta. Vaihtoehtona sanktioiden asettamiselle on perusteltua arvioida myös mahdollisuuksia luoda positiivisia kannusteita niille maille, jotka noudattavat sääntöjä.

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2022 vp

Valiokunta pitää myös tärkeänä selvittää mahdollisuudet *sääntökehikon yksinkertaistamiseen* ja sen läpinäkyvyyden parantamiseen. Sääntöjen tulkinta ja toimeenpanon ennakointi on yhä vaikeampaa, ja säännöt ovat saattaneet aiheuttaa myös sopeutustoimia, joiden ajoitus on kärjistänyt suhdannevaihteluita. Sääntöjen kehittäminen on keskeistä koko rahaliiton menestyksen kannalta, mutta samalla on huolehdittava siitä, etteivät mahdolliset muutokset lisää sääntöjen vaikeaselkoisuutta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on arvioitu, että sääntöjä voitaisiin yksinkertaistaa mm. siten, että niissä keskityttäisiin yksinkertaisiin ja läpinäkyviin numeerisiin sääntöihin, jolloin esim. julkisten menojen kasvua rajoittavalla monivuotisella menosäännöllä olisi nykyistä suurempi rooli säännöstössä. Menosääntö tukisi myös finanssipolitiikan mitoitusta, jonka reaaliaikainen arviointi voi olla etenkin suhdannekäänteissä vaikeaa.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on ehdotettu myös luopumista rakenteellisen jäämän seuraamisesta vakaus- ja kasvusopimuksen ennalta ehkäisevässä osassa, mikä yksinkertaistaisi sääntökehikkoa ja vähentäisi riippuvuutta havaitsemattomista ja vaikeasti mitattavista suureista. Lisäksi rakenteellisen jäämän reaaliaikainen arviointi on osoittautunut epävarmaksi, koska sitä koskeva arvio saattaa muuttua jälkeenpäin huomattavasti.

Valiokunta korostaa myös eurooppalaisen *ohjausjakson* tärkeää merkitystä jäsenvaltioiden talouspolitiikan koordinoinnissa. Makrotaloudellisten epätasapainojen huolellinen seuranta ja monenvälinen valvonta tulee varmistaa myös jatkossa. On niin ikään perusteltua kiinnittää aiempaa painokkaammin huomiota vaihtotaseiden epätasapainoihin.

Sääntöjen noudattamisen ja sitoutumisen kannalta on välttämätöntä, että velkakestävyysanalysointia koskevat menetelmät tuottavat vertailukelpoista tietoa ja että julkisen talouden valvonta on sekä jäsenmaissa että EU-tasolla ajantasaista ja luotettavaa.

Vihreän ja digitaalisen siirtymän tukeminen

Vihreää siirtymää edistäville investoinneille on ehdotettu ns. kultaista sääntöä, joka sallisi 3 prosenttia suuremmat alijäämät, mikäli alijäämän viitearvon ylitys aiheutuisi vihreistä investoinneista.

Valiokunta toteaa, että sekä vihreä että digitaalinen siirtymä ovat unionin laaja-alaisia ja keskeisiä politiikkatavoitteita, jotka ovat kaikissa jäsenmaissa välttämättömiä ja joiden edistäminen vaatii myös julkisia investointeja. Jos investoinnit eivät vauhdita talouskasvua, niiden jättäminen alijäämä säännön ulkopuolelle saattaa kuitenkin lisätä velkaantumista ja velkaantumiseen liittyviä riskejä. Myös vihreiden investointien määrittelyä koskeva tulkinnanvaraisuus saattaa heikentää säännöstön läpinäkyvyyttä ja lisätä sen monimutkaisuutta. Jos merkittävä osa investointineuvoista jäisi vakaus- ja kasvusopimuksen alijäämää ja julkista velkaa kuvaavien viitearvojen ulkopuolelle, menettely mitätöisi vakaus- ja kasvusopimuksen keskeisen tavoitteen hillitä jäsenmaiden ylivelkaantumista.

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2022 vp

Valiokunta viittaa valtioneuvoston kirjelmään, jonka mukaan nykyisessä sääntökehikossa on julkisia investointeja huomioivia elementtejä, minkä lisäksi EU:n elpymisväline tukee vihreää ja digitaalista siirtymää merkittävällä tavalla.

Valiokunta painottaa, että ilmastonmuutoksen torjumiseksi EU:n vastuullista taloudenhoitoa koskevien sääntöjen tulee mahdollistaa kestävät investoinnit. Samalla on huolehdittava siitä, että vihreää ja digitaalista siirtymää koskevat investoinnit suunnitellaan huolellisesti ja että sääntökehikossa löydetään tasapaino julkisen talouden velkasuhteen pienentämisen sekä investointien ja talouden kasvun välillä.

Lopuksi

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi toimii aktiivisesti konkreettisten vaihtoehtojen etsimisessä ja esittämisessä sekä sääntökehikon uskottavuuden vahvistamisessa.

Valiokunta viittaa eduskunnan aiempiin linjauksiin ja korostaa myös tässä yhteydessä elpymis- ja palautumistukivälineen kertaluonteisuutta ja poikkeuksellisuutta. Suomen ei tule hyväksyä vastaavan järjestelyn toistamista eikä myöskään hyväksyä järjestelyjä, jotka heikentävät jäsenvaltioiden kannustimia julkistalouksiensa tervehdyttämiseen ja kasvattavat rahoitus- ja makrovakausriskejä EU:ssa.

Elpymisvälineen lisäksi myös monet muut ratkaisut ja kehittämishankkeet vaikuttavat EU:n talouspolitiikkaan ja sen koordinaatioon sekä jäsenmaiden vastuisiin ja velvoitteisiin. Näitä ovat mm. pankkiunionin, pääomamarkkinaunionin sekä EU:n omien varojen kehittäminen, Euroopan vakausmekanismin tukimahdollisuuksien parantaminen sekä ilmastotoimia koskevaan sosiaalirahastoon liittyvät ratkaisut. Asiat liittyvät toisiinsa monin tavoin, mikä edellyttää mm. jatkuvaa ja tiivistä vuoropuhelua jäsenmaiden ja toimijoiden kesken sekä ajantasaista ja vahvaa ennakko-vaikuttamista.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Valtiovarainvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2022 vp

Helsingissä 1.3.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Arto Pirttilahti kesk

jäsen Tarja Filatov sd

jäsen Timo Heinonen kok

jäsen Katja Hänninen vas

jäsen Heli Järvinen vihr

jäsen Esko Kiviranta kesk

jäsen Jari Koskela ps

jäsen Pia Lohikoski vas

jäsen Sari Multala kok

jäsen Sari Sarkomaa kok

jäsen Sami Savio ps

jäsen Iris Suomela vihr

jäsen Pia Viitanen sd

jäsen Ville Vähämäki ps

varajäsen Sari Essayah kd

varajäsen Anne Kalmari kesk

varajäsen Jukka Kopra kok

varajäsen Jussi Wihonen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2022 vp
Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1 /ps

Perustelut

EU:n talouspoliittisen arkkitehtuurin uudistaminen on erittäin laaja aihe. Tämä eriävä mielipide ei ole tyhjentävä vastaus kysymykseen, miten esimerkiksi vakaus- ja kasvusopimusta (VKS) tai Euroopan vakausmekanismeja (EVM) tulisi uudistaa. Tämän valtiopäivätoimen tehtävä on ilmaista perussuomalaisten yleisiä näkemyksiä talouspoliittisista tavoitteista ja keinoista.

Päätettävän arkkitehtuurin ja siitä aiheutuvien seurausten kanssa Suomi sekä muut maat joutuvat elämään mahdollisesti vuosikymmenien ajan. Vakaus- ja kasvusopimuksen lähes täydellinen pettäminen toimii varoittavana esimerkkinä siitä, mitä voi pahimmillaan seurata ilman valvontaa ja yhteistä sitoutumista olevista sopimuksista. Toivomme luonnollisesti, että tässä kirjoituksessa esitellyt näkemykset huomioidaan sekä Suomen tulevissa neuvotteluissa että muodostettaessa Suomen kantaa eri esityksiin.

Valtioneuvoston kannan tulee olla konkreettisempi

Valtioneuvosto on E-kirjeen mukaan lähdessä neuvotteluihin "avoimin mielin", ja kannoiksi on ilmoitettu tavoitteita, joiden saavuttamisen vaatimia toimia ei esitellä. Mahdollisuus ennakkovai-
kuttaa tuleviin esityksiin on nyt. Siinä vaiheessa kun esitykset konkretisoituvat vuoden jälkimäisellä puoliskolla, jäljellä ei ole enää muita vaihtoehtoja kuin joko hyväksyä tai hylätä ne.

Poikkeuslausekkeen käytöstä luovuttava mahdollisimman pian

Poikkeuslausekkeella kytkettiin pois valvonta vakaus- ja kasvusopimuksen velka- ja vajajajoista vuosiksi 2020—2022. Covid-19-pandemian johdosta oli selvää, että jäsenvaltiot joutuvat velkaantumaan huomattavasti talouden sulkutoimien aiheuttamien menetysten korvaamiseksi ja että menetykset jakaantuvat hyvin epätasaisesti. Suurimman haitan ottivat vastaan ne jo valmiiksi korkeavelkaiset Välimeren maat, joiden taloudesta turismi muodostaa suuren osan.

Perussuomalaisten mielestä poikkeuslausekkeen käytöstä on luovuttava mahdollisimman pian. On ilmeinen riski, että vihreän siirtymän, energiakriisin, Venäjän sotilaallisen toiminnan ja talousnäkökymien yleisen heikentymisen seurauksena houkutus jatkaa keskuspankkivetoisella velkaelvytyksellä on voimakas.

Vanhat mittarit on säilytettävä, mutta niitä tulee jalostaa

Koska euromaat suorittavat toisilleen tulonsiirtoja ja ovat yhteisvastuussa toistensa veloista suoraan tai epäsuorasti, jäsenmailta tulee edellyttää velkakestävyysparantamista. Käytännössä tämä tarkoittaa velkasuhteen tavoitetasoja ja budjettivajeiden koon rajoittamista lisättynä valvonta- ja seurantamekanismeilla sekä palkkio- ja sanktiomääräyksillä.

Perussuomalaiset muistuttavat, että vakaus- ja kasvusopimuksen ehtoja ei juuri ole noudatettu eikä sääntöjen rikkomisesta ole kertaakaan seurannut huomautusta voimakkaampia toimenpitei-

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2022 vp
Eriävä mielipide 1

tä, vaikka säännöt sinänsä taloudellisiin rangaistusmaksuihin antavatkin mahdollisuuden. Emme usko, että sääntöpohjaisuus voisi toimia ilman markkinakuria tai poliittisen harkintavallan ulkopuolella olevia sanktiomekanismeja. Ehdotammekin markkinakurin palauttamista ja sanktio- tai palkkiomekanismien luomista.

Velkakestävyyden takaa viime kädessä talouskasvu

Velkakestävyyden akateeminen määritelmä on, että talouskasvun kuuluu olla yhtä suuri tai suurempi kuin velan korkotaso. Tämä tarkoittaa, että hyvät talouden kasvunäkymät parantavat velkakestävyyttä. Lisäksi nollakorkoaikana mikä tahansa velkamäärä on kestävä, mutta korkojen noustessa näin ei enää ole. Siksi tarvitaan velkasuhteen yläraja, jonka yli mentäessä budjettipoliitikassa on pyrittävä noudattamaan säästäväisyyttä.

Varsinainen taso ei ole niin oleellinen kuin suunta. Mikäli sijoittajat arvioivat, että maan talous on negatiivisessa kierteessä, arvioista tulee helposti itseään toteuttavia. Siksi sallittu budjettivaje on kytkettävä talouden kasvunäkymiin. Maltillinen velkataso ja riittäväksi katsotut aktiiviset sopeutustoimet ehkäisevät parhaiten velkakriisejä. Sellaisia menojen sopeutustoimia, jotka heikentävät talouden kasvunäkymiä, tulee kuitenkin toteuttaa varoen.

Velkasuhteen ylärajan määrittely vaikeaa

Nykyisen sopimuksen raja valtion velkasuhteelle on 60 prosenttiyksikköä. Vain muutamalla euromaalla velka on pysynyt tuon rajan alapuolella. On toivottu, että velkarajaa nostettaisiin eli tavallaan tunnustettaisiin tosiasiat ja toteutunut velkakehitys. Nykyistä matalampi velkasuhteen raja olisi useamman jäsenmaan saavutettavissa ja saattaisi siten ohjata talouspolitiikkaa velkakestävämmäksi kuin tällä hetkellä epärealistinen 60 prosenttiyksikön taso.

Inflaatio ja korkotaso ovat monesta syystä merkittävästi matalampia kuin vakaus- ja kasvusopimusta laadittaessa. On todennäköistä, että kestävä velkataso on, kiitos suuremman läpinäkyvyyden ja tehokkuuden, korkeampi kuin aiemmin. Siten velkasuhderajan nostolle löytyy perusteita. Alijäämien, talouskasvun, pääomien tuottavuuden ja korkotason suhdetta sekä näiden tekijöiden vaikutuksia valtioiden velkasuhteeseen on tutkittu IMF:n työpapereissa. Joillakin oletuksilla valtioiden velkasuhde stabiloituu tietylle tasolle.

Kuten asiantuntijalausunnoissa on todettu, velkasuhteen tason määrittely on hieman mielivaltaista puuhaa ja maakohtaiset erot vaikuttavat asiaan. Sama velkasuhderaja kaikille maille ei ole optimaalisin ratkaisu. On kuitenkin ymmärrettävä poliittiset realiteetit. Mikäli eri maille sallittaisiin eri velkasuhderajat, voisi jokin poliittisesti voimakas maa vaatia itselleen löysimmät ehdot. Mikäli velkasuhderajaa nostettaisiin esimerkiksi 80 prosentin tasolle, se saatettaisiin tulkita niin, että velkarajalla ei oikeasti ole väliä. Jos raja saavutettaisiin, sitä voitaisiin yksinkertaisesti nostaa. Tällä saattaisi olla jopa moraalikatoa lisäävä vaikutus.

Maat, joiden velkasuhde on selvästi velkasuhderajaa korkeampi, kuten monessa Välimeren maassa on, tarvitsevat joka tapauksessa erikseen niille räätälöityjä toimia, eikä näiden maiden talouspolitiikan arviointi ole varsinaisesti vakaus- ja kasvusopimuksen vaan velkajärjestelyiden ja jopa euroerojen tie.

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2022 vp

Eriävä mielipide 1

Siksi ehdotamme, että epäoptimaalisesti pidämme edelleen voimassa 60 prosentin velkasuhderajan, mutta muuttaisimme sen tulkintaa sitovan ylärajan sijasta tavoitetasoksi, jota kohti maita velvoitettaisiin siirtymään budjettivajeita supistamalla tai talouskasvua lisäämällä.

Velkaleikkaukset ja euroerot

Monien euromaiden velkatasot ovat niin korkeat, että maat ovat velkakestäviä vain poikkeuksellisen matalan korkotason, velkayhteisvastuun ja tulonsiirtojen ansiosta. Tämä ei ole kestävä tie. Siksi ennemmin tai myöhemmin ylivelkaisten maiden velkaa on joko monetisoitava tai leikattava. Nykyinen EU:n perussopimus kieltää keskuspankkirahoituksen, vaikka jotain sen tapaista käytännössä toteutetaan parhaillaankin. Halua perussopimuksen avaamiseen ei kuitenkaan ole, ja jos keskuspankki painaisi valtioille niiden haluamat rahat, todennäköisesti, mahdollisista säännöistä huolimatta, se johtaisi pidäkkeettömään menojen, lainanoton ja velkakuorman kasvamiseen. Tämän takia monetisointi ei ole suositeltava tie, ja siksi valtiollisten velkaleikkausten menettelytavat tulisi luoda pikaisesti.

Euromaiden kykyyn korjata hintakilpailukykyään ja laajemmin edellytyksiin sopeuttaa budjetin menoeriä tulee suhtautua varauksellisesti. Käytännössä monelle maalle ainoa toimiva vaihtoehto olisi oman kansallisen valuutan heikentyminen, joka sopeuttaisi työn ulkoisen hinnan ohella myös budjetissa olevien menoerien ulkoista hintaa. Ennen kuin ongelmien juurisyyski myönnetään rahaliittomme rakenne, ei juurisyitä pystytä korjaamaan. Mikään luonnonlaki ei sanelle, että kaikkien nykyisten euromaiden kuuluu pysyä eurossa hinnalla millä hyvänsä. EU:n on pikaisesti luotava mekanismit mahdollistamaan ja helpottamaan jäsenmaiden väliaikaisia ja pysyviä eroja rahaliitosta.

Jos ei haluta yhteisvastuuta, markkinakuri on ainoa vaihtoehto

Vakaus- ja kasvusopimuksen noudattaminen on ollut hyvin vähäistä. Euroa perustettaessakin jäsenmaista vain Ranska täytti Maastricht-ehdot. Sopimusrikkomuksista ei ole seurannut yhdellekään jäsenmaalle minkäänlaisia sanktioita. Sopimusten noudattamatta jättämisen johdosta on vakavasti harkittava vaihtoehtoa, että sopimusten tukena tai peräti sopimusten sijaan turvauduttaisiin markkinakuriin.

Markkinakurin täysimittaisen käyttöönoton katsotaan olevan mahdotonta, sillä liian moni maa on riippuvainen ulkopuolisesta tuesta. Siksi ehdotammekin osittaisen markkinakurin mallia. Mallissa valtio velvoitettaisiin uusien velkakirjojen liikkeellelaskun yhteydessä laskemaan liikkeelle myös juniorivelkakirjoja (no bail out -velkaa), esimerkiksi 5—10 % liikkeelle laskettavien velkakirjojen nimellismäärästä. Mallin mukaan a) juniorivelkakirjoja ei saa missään tilanteessa ostaa keskuspankin tai jonkin muun valtiollisen tahon taseeseen, b) velkojia ei pelasteta missään tilanteessa ja c) velkaleikkaustilanteessa nämä velkakirjat leikattaisiin ensisijaisesti.

Näiden velkakirjojen korkotaso asettuisi todennäköisesti merkittävästi korkeammaksi kuin tavallisten velkakirjojen. Korkoerosta voisi päätellä suoraan ja reaaliajassa, mitä mieltä markkinat ovat jonkin maan talouspolitiikasta ja tulevaisuudennäkymistä. Talouspolitiikassa voitaisiin tähdätä tuon korkoeron supistamiseen. Ehdottamamme malli olisi inhimillinen, sillä aluksi tätä no

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2022 vp
Eriävä mielipide 1

bail out -velkaa olisi koko velkakannasta vain muutama prosentti ja pitkänkin ajan kuluttua korkeintaan määritellyn minimirajan (5—10 %) verran.

Menokehysten käyttöönotto

Menokehysten käytöstä on Suomessa ollut pääsääntöisesti hyviä kokemuksia. Vuonna 2003 käyttöön otettu kehysjärjestelmä olisi pienin muutoksin nopeasti sovellettavissa käyttöön myös muissa EU-maissa, ja tämä ratkaisisi samalla useassa asiantuntijalausunnossa esitetyn havainnon, että käytännössä velkakestävyyttä pidettäisiin parhaiten yllä ehkäisemällä valtion menojen liian voimakas kasvu.

Eurooppalainen ohjausjakso suosituksineen on tällä hetkellä melko merkityksellinen, ja tähän on saatava muutos. Menokehysten käyttöönotto toisi ohjausjaksoon merkittävää ryhtiä.

Valtion velan lisäksi muu julkinen ja yksityinen velka huomioitava

Velkakriteerit keskittyvät vain valtioiden velkaan, ja lähestymistapa huomattiin jo eurokriisin yhteydessä vääräksi. Esimerkiksi Suomessa valtion suuret takaukset ja kuntien velka ovat valtion velkakestävyyyteen vaikuttavia tekijöitä. Ylisuuret yksityisen sektorin velat ovat uhka myös julkisen talouden velkakestävyydelle. Valitettavasti velkatilastoja on hyvin hankala seurata, ja käytännössä helpointa olisikin seurata vaihtotaseen kehitystä, sillä se mittaisi maan julkisen ja yksityisen sektorin velkaantumista ulkomaille. Suuresta finanssikriisistä ja eurokriisistä olemme oppineet, että etenkin ulkomailta saapuva niin sanottu hot money voi kuplauttaa jäsenmaan kansantalouden, jolloin velkaongelmaa ei havaita kuin vasta hot money -rahavirran lakatessa. On tarkasteltava sekä hetkellistä vaihtotasetta että vaihtotaseen kertymää (ajan yli laskettavaa hetkellisten vaihtotaseiden summaa eli ulkoista kokonaisvelkaa).

Liian suuret ylijäämät ovat riskejä

Vaihtotaseiden tarkastelun yhteydessä on alettava kiinnittää huomiota alijäämien sijaan myös ylijäämiin. Yhden maan alijäämähän on tunnetusti toisen ylijäämä. Esimerkiksi pankkivalvonnassa on katsottu velallisen valvomisen sijaan helpommaksi valvoa pankkeja ja asettaa niille pääoma- ja raportointivaatimuksia.

Makrovakaussopimuksissa liian suuri ylijäämä on jo nyt epävakauskriteeri, jonka pitäisi velvoittaa korjaavaan toimintaan, mutta tähän asti mitään ei ole tehty. Ylijäämien torjunta estäisi euromaista toisiin euromaihin kohdistuvia sijoitusbuumeja, joita pidetään keskeisenä syynä eurokriisiin. Lisäksi, mikäli ylijäämäisiä maita ohjataan ajoissa pienemmälle ylijäämälle, näiden maiden saatavat eivät pääse kasvamaan niin suuriksi, että velkaleikkaukset muuttuisivat mahdottomiksi. Eurokriisissä ongelmaksi osoittautuivat Saksan ja Ranskan mittavat saatavat Välimeren maiden pankeilta ja valtioilta, ja tämän seurauksena nämä saatavat yhteisvastuullistettiin kaikkien jäsenmaiden taakaksi, epäreiluksi tulkittavalla tavalla.

Näin ei saa tapahtua enää jatkossa, ja pieniä maita on suojeltava suurten maiden sijoitusseikkailuiden maksamiselta. Perussuomalaiset ehdottavat vaihtotaseiden sekä kumuloituvien vaihtotaseiden seuraamista.

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2022 vp
Eriävä mielipide 1

Velka on velkaa, otettiin se kuinka hyvään tarkoitukseen tahansa

Ehdotettu vihreiden investointien jättäminen velkalaskennasta pois eli ns. kultainen sääntö on hyvin ongelmallinen ajatus. Vihreäksi arvioitavien investointien jättäminen kokonaan velkakriteerien ulkopuolelle ohjaisi maita ylivelkaantumaan. Lisäksi ehdotus siirtäisi merkittävästi talouspoliittista valtaa EU-komissiolle, joka tarvittavan taksonomian ilmeisesti laatisi. Myös muunlainen poikkeava suhtautuminen esimerkiksi investointeihin otettaviin lainoihin on ongelmallista. Laajasti tulkiten mikä tahansa koulutuksesta terveydenhuoltoon olisi tulkittavissa investoinniksi. Markkinakuri olisi tässäkin tapauksessa EU-komissiota parempi tuomari. Perussuomalaiset eivät kannata kultaisen säännön käyttöönottoa.

Ehdoton ei yhteisen budjetin kasvattamiselle

Euroalueelle ei tule perustaa yhteistä fiskaalikapasiteettia eli yhteistä budjettia tai nyt nähdyn elpymisrahaston tapaisia tulonsiirtomekanismeja. On totta, että euroalue tarvitsisi toimiakseen merkittävästi suuremman yhteisen budjetin, tulonsiirtoja ja yhteisvastuullista velkaa. Perussuomalaisen johtopäätös tästä dilemmasta on, että euroalueen jäsenkokoonpano on epäoptimaalinen. Mikäli euroalueen ongelmia halutaan ratkaista, pitää kiinnittää huomiota juurisyihin: yhteinen rahapolitiikka ja yhteisvastuun mahdollistava EKP, sen osto-ohjelmat ja erilaiset tukimekanismit.

Euroalueen ongelma on euro

Euromaiden kykyyn korjata hintakilpailukykyään ja edellytyksiin sopeuttaa budjettien menoeriä tulee suhtautua varauksellisesti. Käytännössä monelle maalle ainoa toimiva vaihtoehto olisi oman kansallisen valuutan heikentyminen, joka sopeuttaisi työn ulkoisen hinnan ohella myös budjetissa olevien menoerien ulkoista hintaa.

Euroalueen ongelma on euro. Mikäli rahaliitto halutaan säilyttää nykyisessä kokoonpanossa, pitää perustaa liittovaltio. Rahaliiton säännöistä piittaamattomuuden ja pienten euromaiden epäreilun kohtelun takia Suomen etu ei ole suostua liittovaltion syventämiseen. Suomen etu on, että jäsenmaille luotaisiin edes väliaikaisen euroeron mahdollisuus.

Mikään luonnonlaki ei sanele, että kaikkien nykyisten euromaiden kuuluu pysyä eurossa hinnalla millä hyvänsä. EU:n on pikaisesti luotava mekanismit mahdollistamaan ja helpottamaan jäsenmaiden väliaikaisia ja pysyviä eroja rahaliitosta. Markkinakuri on palautettava takaisin euroalueelle.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2022 vp
Eriävä mielipide 1

Helsingissä 1.3.2022

Ville Vähämäki ps
Jari Koskela ps
Sami Savio ps
Jussi Wihonen ps

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2022 vp
Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2 /kok

Perustelut

Euroopan unionia on kehitettävä arvoyhteisönä. Talous luo Euroopan kansalaisille vaurautta ja hyvinvointia. Yhteiset arvot — ihmisoikeudet, oikeusvaltioperiaate ja demokratia — sitovat meidät yhteen. EU:sta löytyvät maailman vapaimmat, vauraimmat, demokraattisimmat ja turvallisimmat maat. Suomen politiikan tavoitteena on Euroopan unioni, joka toimii yhtenäisesti ja uskottavasti, liberaalin demokratian arvoja vaalien kansalaistensa parhaaksi.

Talouselämyksen näkökulma on määrätietoisella politiikalla käännettävä jälleen positiiviseksi. Julkisten talouksien vahvistaminen on välttämätöntä EU-maiden resilienssin kasvattamiseksi. Vahvat julkiset taloudet luovat vahvan perustan ja luovat riippumattomuutta sekä toimintavapautta toimia kriisitilanteissa. On kaikkien Euroopan kansalaisten etu, että julkiset taloudet ovat riittävän vahvoja kantamaan sosiaalisen vastuunsa, ratkaisemaan ilmastonmuutoksen kaltaisia ongelmia ja turvaamaan kansalaisia kriisin aikana.

Velkaantuminen on saatava kuriin ja yhteisten sääntöjen noudattaminen kunniaan. Myönteistä kasvunäkymää ei voida luoda velan varaan. Vahvaa demokratiaa ja kasvavaa hyvinvointia voidaan rakentaa vain vapaan markkinatalouden ja kestävä julkisen sektorin varaan. Siksi euroalueen taloussääntöjen vahvistaminen on kannatettavaa. Kestävä talouspolitiikan säännöt ovat ennen kaikkea pienen jäsenmaan etu.

Suomella tulisi olla jo tässä vaiheessa selkeät ehdotukset talous- ja rahaliiton edistämisestä. Hallituksen lähtökohta siitä, että talouspolitiikan vastuut ja velvoitteet kuuluvat jäsenmaille, on hyvä. Jää kuitenkin epäselväksi, millä keinoin hallitus haluaa tavoitetta edistää. On kuvaavaa, ettei hallitus ole muodostanut ennakkovaikuttamiseen mitään linjoja ja politiikkasääntöjä valmistelemaan korkean tason kokouksiin ei ole käytetty sitä poliittista painoarvoa, jota siihen vaadittaisiin. Heikko vaikuttaminen ja linjattomuus on ollut hallituksen EU-vaikuttamisessa leimallista. Muiden esitysten kommentointi jälkikäteen ilman selkeää linjaa on epäonnistuminen EU-vaikuttamisessa.

Suomi haluaa kehittää EU:n raha- ja talousunionia nykyistä kunnianhimoisemmin. Suomen kannoissa tulee tunnustaa, että ylivelkaantuminen, markkinakurin puute sekä jäsenvaltioiden ja pankkien välinen kohtalonyhteys ovat talous- ja rahaliiton merkittävimmät kehityskohteet. Suomen talouspolitiikan sääntökehikon uudistamisen tavoitteiden tulee perustua eduskunnan hyväksymiin linjauksiin sitoutumisesta markkinakurin ja no bail out -periaatteen uskottavaan edistämiseen (VaVM 4/2021 vp — HE 260/2020 vp). Talouspolitiikan ohjauskehikko on vanhentunut, eikä sen avulla ole pystytty palauttamaan julkisia talouksia kestäväälle uralle. Uudistaminen tarkoittaa siis vastuullisen talouspolitiikan vahvistamista. Suomen kannoista ei voi jäädä vaikutelmaa, että tästä periaatteesta oltaisiin joustamassa.

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2022 vp
Eriävä mielipide 2

No bail out -periaatteen palauttaminen

Velkakestävyys vahvistamisen tulee olla kunkin jäsenmaan tavoite, johon pyritään ilman ulkoista painetta. Toteutuessaan markkinakuri toteuttaa tämän periaatteen. Markkinakuriin nojaaminen tarkoittaa käytännössä, että velan saatavuus ja hinta määräytyvät kysynnän ja tarjonnan mukaan rahoitusmarkkinoilla ilman, että siihen vaikutetaan poliittisesti. Korkoon vaikuttaa valtion velanhoitokyky: nykyinen velkataso ja arvio tulevasta talouden kantokyvystä. Siten markkinat ovat objektiivinen taho arvioimaan maksukykyä ja tämä luo velkakestävydestä asian, jota kunkin jäsenmaan kannattaa tavoitella riippumatta EU:n sääntökehikosta.

Suomen on sitouduttava Euroopan yhteisen velkajärjestelymekanismin perustamiseen sekä purkamaan no bail out -periaatteen ja markkinakurin toteutumisen esteitä. Markkinaehtoisuus julkisen velan hinnoittelussa ei voi toteutua ilman uskottavaa mahdollisuutta valtion velkajärjestelyyn. Velkajärjestelymekanismi tulee rakentaa Euroopan vakausmekanismin pohjalle. Sen toiminta tulee kytkeä valtioiden velkaantumista koskevien sääntöjen noudattamiseen.

EVM:n roolia tulee kehittää eurooppalaisen valuuttarahaston suuntaan. Rahoitusväline tulee saatata osaksi EU:n sopimuskehikkoa. Lisäksi sille tulee myöntää laajemmat mahdollisuudet tarjota jäsenmaille ehdollisia lainatarjouksia.

Maakohtaiset säännöt ja menokatto

Mikäli talouspolitiikan peruslinjasta sovitaan, on mahdollista edetä myös muiden ratkaisujen osalta. EU:n finanssipolitiikan sääntökehikkoa on uudistettava markkinakurin periaatteiden mukaisesti. 60 prosentin velkasuhdetavoitteesta tai kolmen prosentin alijäämätavoitteesta ei tule joustaa, eikä perussopimusta tältä osin avata. Useiden jäsenmaiden kohdalla tämä ei kuitenkaan lähitulevaisuudessa ole realismia.

Jos rahaliiton markkinakuria pystytään uskottavasti edistämään rahaliiton säännöissä, voidaan velka- ja alijäämäankkureihin hakea joustavuutta. Joustavuus voidaan toteuttaa esimerkiksi maakohtaisilla menosäännöillä niiden maiden osalta, jotka eivät täytä velka- ja alijäämäkriteereitä. Menokaton suuruus asetettaisiin siten, että se johtaisi velkasuhdetavoitteen saavuttamiseen tietyn määräajan kuluessa vallitsevissa olosuhteissa. Sääntöjen noudattamista voitaisiin seurata näiden maiden osalta yksinomaan menokaton avulla, jolloin sääntöjen noudattaminen ja rikkominen voitaisiin todeta yksinkertaisesti ja objektiivisesti.

Kaiken taloudellisen tuen tulee jatkossa olla ehdollista. Suomen tulee edistää sellaista unionin finanssipolitiikan päätöksentekojärjestelyä, joka ei toimi ad hoc -pohjalta vaan jossa jäsenmaat voivat päättää ennakoivasti unionin finanssipoliittisista vastuista ja vallan jaosta.

Investointien käsittely sääntökehikossa

Suomen tulee suhtautua erittäin pidättäytyvästi investointien rajaamiseen sopimuskehikon ulkopuolelle. Julkisen talouden hoitoon liittyvien sääntöjen on oltava yksiselitteisiä ja tarkoin rajattuja. Eri menojen jaottelu ilman erittäin selkeää kriteeristöä johtaa mittavaan tulkintaongelmaan. Esimerkiksi sopivat Marinin hallituksen tulevaisuusinvestoinnit, jotka tosiasiaassa ovat valtaosin

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2022 vp

Eriävä mielipide 2

tavallisia kulutusmenoja. Huomautamme myös, että vihreään siirtymään kuuluvat päästöttömään tuotantoon tähtäävät investoinnit tehdään valtaosin yksityisellä sektorilla.

Vaatimukset investointimenojen erilaisesta luokittelusta kumpuavat sellaisista jäsenmaista, joiden julkisia talouksia ei ole hoidettu vastuullisesti ja sopeutuksia on toteutettu investointimenoja vähentämällä. Julkisen talouden velkakestävyys kannalta ei kuitenkaan ole merkityksellistä se, miten menot on luokiteltu. Julkisen velan hinta määräytyy markkinoilla pohjautuen markkinoiden odotuksiin velallisen takaisinmaksukyvyistä lainan juoksuaikana. Jos velalle ei ole määritelty senioriteettijärjestystä, määrittyy korkokustannus siis samalla tavalla kulutus- ja investointimenoihin otetulle velalle.

Tulkinnanvaraisuus menojen luokittelussa voisi johtaa epäoikeudenmukaiseen tilanteeseen eri osissa rahaliittoa. Epäselvät kriteerit voivat johtaa erilaisiin tulkintoihin menojen luokittelussa ja houkutukseen lajitella menot uudelleen paremman velkakestävyystunnusluvun saavuttamiseksi. Tällainen tilanne tarkoittaisi tosiasiallisesti erilaisia velkakestävyysääntöjä eri jäsenmaissa. Tämä olisi vastoin sääntökehikon uudistamisen tavoitteita. Mikäli selkeää kriteeristöä ei kyetä luomaan, ei julkisten menojen luokittelussa tule edetä.

Rahaliiton ja pääomamarkkinoiden syventäminen

Euroopan keskuspankin (EKP) roolia tulee selkeyttää finanssi- ja koronakriisin jälkeisessä ajassa, kun keskuspankkirahoituksen osuus jäsenvaltioiden sekä sisämarkkina-alueen yritysten velasta on kasvanut merkittävästi. EKP ei voi olla jäsenmaiden tai EU:n finanssipolitiikan jatke tai korvaaja. Keskuspankki kykenee edistämään hintavakaustavoitettaan tehokkaasti vain mahdollisimman itsenäisellä ja vahvalla mandaatilla. No bail out -periaate tulee toteuttaa siksi myös EKP:n säännöissä. Laajamittaisista osto-ohjelmista tulee pidättäytyä ja EKP:n on noudatettava tiukasti pääoma-avainta muissa kuin euroalueen yhteisen velan ostoissa.

Pääomamarkkinoiden uskottavan edistämisen on myös oltava välttämätön ehto sääntökehikon joustavuudelle. Pankkiunioni on saatettava loppuun ja pääomamarkkinaunioni on rakennettava yhdessä sovittujen suuntaviivojen mukaisesti. Yhteisestä talletussuojasta voidaan aloittaa keskustelut, mutta ei ennen kuin nykyisiä riskejä on riittävästi vähennetty. Pääomamarkkinoiden rajat ylittävien esteiden purkamista tulee jatkaa.

Tällä hetkellä pankkien vakavaraisuuskriteeristö tosiasiallisesti estää uskottavan no bail out -periaatteen toteutumisen. Jäsenmaiden liikkeelle laskema velka luokitellaan kokonaan riskittömäksi riippumatta jäsenmaan tosiasiallisesta velkakestävyystilanteesta. Siksi vakavaraisuuskriteereissä tulee edellyttää kohtuullisia riskipainoja myös julkiselle velalle.

Lopuksi

Eduskunta on vahvistanut Suomen EU-talouspolitiikan tavoitteiksi jokaisen maan vastuun omasta taloudestaan ja veloistaan sekä no bail out -periaatteen uskottavan palauttamisen (VaVM 4/2021 vp — HE 260/2020 vp). Huomautamme, että ilman konkreettisia politiikkaehdotuksia näiden periaatteiden toteuttamiseksi ei sitoutumista tavoitteisiin tosiasiallisesti ole olemassa. Valtiovarainvaliokunnan ei tule yhtyä valtioneuvoston kantaan.

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2022 vp
Eriävä mielipide 2 /kok

Suomelle hallituksen päätös jättää määrittelemättä konkreettiset politiikkaehdotukset talouspolitiikan sääntökehikon vahvistamiseksi on virhe. Samoin hallitus on epäonnistunut ennakkovaikuttamisessa sekä tehokkaan yhteistyön rakentamisessa sellaisten jäsenmaiden kanssa, jotka jakavat Suomen talouspolitiikalle asettamat tavoitteet. Ennakkovaikuttaminen on ollut käytännössä mahdotonta ilman konkreettisia politiikkaehdotuksia.

On Euroopan kansalaisten etu, että rahaliiton sääntöjä vahvistetaan siten, että ne ovat osa vaakaamman rahaliiton, parempien julkisten palveluiden ja vapaampien markkinoiden rakentamista.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 1.3.2022

Timo Heinonen kok
Sari Multala kok
Sari Sarkomaa kok

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2022 vp
Eriävä mielipide 3

Eriävä mielipide 3 /kd

Perustelut

Komission tiedonanto käsittelee finanssipolitiikan ohjaus- ja koordinaatiokehikon kehittämistä. Suomen tulisi vahvemmin painottaa jäsenmaiden vastuuta omasta taloudestaan. Valitettavasti suunta on ollut päinvastainen. Esimerkiksi hallituksen hyväksymä EU:n elpymisväline etäännyttää jäsenmaita terveestä taloudenpidosta ja markkinakurista sekä vie yhä kauemmaksi EU:n perussopimuksia kunnioittavasta linjasta. Kestävän talouspolitiikan tekemistä ei pidä ulkoistaa EU:lle, vaan maiden on tehtävä kansallisia toimia sen varmistamiseksi ja huolehdittava siitä, että kriisivuosina on käytettävissä liikkumavaraa.

Kasvu- ja vakaussopimus

EU:n budjettisäännöistä luovuttiin koronakriisin ajaksi, ja unionissa on käynnistynyt keskustelu sääntöjen uudistamisesta. Kristillisdemokraatit katsovat, että EU:ta on kehitettävä nykyistä perussopimuskehikkoa noudattaen. VKS:n tavoitetasot 3 prosentin budjettialijäämästä ja 60 prosentin velkaantumistasosta ovat itsessään hyviä — ongelma on, että jäsenvaltiot ovat erkaantuneet niistä liian kauaksi.

Ns. six- ja two-pack-säännösten oli tarkoitus vahvistaa VKS:n noudattamista, mutta osa niiden sisältämistä säännöksistä on täysin epärealistisia, mm. vaatimus velkatason vuosittaiselle laskemiselle 1/20:lla velkaprosentin ja 60 %:n erotuksesta. Esimerkiksi Italian tulisi ylittää yli 5 prosenttiyksikön vaatimus vuosien ajan. Myös velkaantumiskattoa tulisi tarkastella matalien korkojen tilanteessa suhteessa kansantalouden kasvuvauhtiin.

Jäsenmaiden eläkemenot ja järjestelmien eroavaisuudet on asia, joka ei varsinaisesti noussut esiin kuulemisessa, mutta jolla on merkittävä vaikutus EU-alueen talouksiin tulevaisuudessa. Eläkemenot on monissa maissa vaikea kattaa tulevaisuudessa, koska niissä ei ole samanlaista rahastoitavaa järjestelmää kuin Suomessa. Pay-as-you-go-systeemi asettaa eläkemaksut tulevaisuudessa niin korkealle tasolle, että monessa maassa siitä ei selvitä. Siksi jäsenmaiden talouksia on tarkasteltava vähintään 20 vuoden kestävyysnäkökulmasta ja tavoitteet asetettava maakohtaisesti siten, että kestävyysvajeista selvitään. Se tarkoittaa monessa maassa pidättäytymistä sosiaaliturvan korotuksista, suurta eläkeuudistusta ja budjettien tiukkaa karsimista.

Vihreän ja digitaalisen siirtymän tukeminen

VKS:n kehittämisen yhteydessä on esitetty niin sanotun kultaisen säännön käyttöönottoa eli tiettyjen nettoinvestointien jättämistä alijäämä säännön ulkopuolelle. Tämä ei kuitenkaan ole järkevää. Menon luokittelu tilinpidossa esim. vihreäksi investoinniksi ei tee siitä velkakestävyys kannalta neutraalia tai positiivista ja päinvastoin. Monet julkiset investoinnit eivät maksa itseään takaisin ja taas monet menot, kuten koulutus, voivat hyvinkin sen tehdä. Olisi kuitenkin järkevää mahdollistaa investointeja tai investointityyppisiä muita menoja sääntöjen niitä rajoittamatta, jos pystytään osoittamaan, että ne ovat velkakestävyys kannalta järkeviä. Poikkeuksen myöntämisen täytyy siis olla tapauskohtaista ja perustua uskottavalle arviolle investoinnin tuotosta.

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2022 vp
Eriävä mielipide 3

Eurooppalainen ohjausjakso

Kristillisdemokraatit kiinnittävät huomiota siihen, ettei ohjausjaksolla ole kyetty koordinoimaan ja ohjaamaan jäsenmaiden talouspolitiikkaa toivotulla tavalla. Jäsenmaat voivat valikoida suosituksista itselleen mieluisimmat, ja tärkeysjärjestyksessä korkealla olevat uudistukset jäävät toteuttamatta. Sen lisäksi, että komission tulisi kiinnittää huomiota suositusten määrään ja tehdä siltä osin priorisointia, on katsottava, ettei ohjaus ole epäsymmetristä jäsenmaiden välillä. Myös mekanismit ja puuttuminen EU-varojen päätymiseen väärin käyttökohteisiin ovat olleet heikkoja.

EMU

Toimivan talous- ja rahaliiton edellytys on, että yhteisiä sääntöjä noudatetaan, talouskehitys perustuu kunkin alueen omiin ponnistuksiin ja markkinakuri toimii. EMU:n kehittämisessä on välttämätöntä palauttaa markkinakurin merkitys. Vakausmekanismi EVM pitää säilyttää jäsenvaltioiden välisenä järjestelynä, ja sen keskeisen päätöksentekotavan on jatkossakin perustuttava jäsenmaiden yksimielisyyteen. Suhtaudumme myös kriittisesti erilaisiin jäsenvaltioiden velkajärjestelymekanismeihin, jotka perustuvat muiden maiden saatavien leikkaamiseen.

EU:n elpymisväline

Koronakriisistä on seurannut suuria ja periaatteellisia muutoksia EU:n toimintaan. EU:n elpymisväline sitoo suomalaiset veronmaksajat vuosikymmeniä kestäväan yhteiseen velkaan ja korkeampiin jäsenmaksuihin sekä sen myötä avataan ovi EU-tason verotukselle.

E-kirje toteaa elpymisrahastoratkaisun kertaluonteiseksi ja monivuotisen rahoituskehyksen ensisijaiseksi tavaksi rahoittaa unionin menoja. Toisaalta E-kirje toteaa, että "mikäli keskustelu uusista pysyvistä järjestelyistä nousee EU-tasolla, tulee siihen varautua huolella selvittämällä järjestelyjen tarvetta, hyötyjä ja riskejä".

Velanottomahdollisuuden avaaminen johtaa todennäköisesti siihen, että nyt kertaluonteiseksi todettua EU-velanottoa halutaan kasvattaa ja paine lisätä EU:lle uusia omien varojen lähteitä yhteisen velan takaisin maksamiseksi kasvaa. Komissio suunnittelee nyt toteutuvan muoviveron lisäksi muun muassa digiveroa ja suomalaisiin yrityksiin ja pääomiin kohdistuvia veroja. Päätöksellä kansallisen verojärjestelmän päälle rakennetaan uusi ylikansallinen verokerros ilman vaikutusarvioita.

Kristillisdemokraatit esittivät esityksen hylkäämistä ja sen sijaan rahoituskehyksen ja elpymisvälineen erillään pitämistä ja viime mainitun avaamista erillisellä valtiosopimuksella vain siihen halukkaille maksaja- ja saajamaille. Suomen ei tule hyväksyä vastaavan järjestelyn toistamista eikä myöskään järjestelyjä, jotka heikentävät jäsenvaltioiden kannustimia julkistalouksiensa tervehdyttämiseen ja kasvattavat rahoitus- ja makrovakausriskejä EU:ssa.

Lisäksi E-kirje suosittelee sen arvioimista, miten euroalueen suhdannepolitiikkaa voitaisiin paremmin hallita "jäsenvaltioiden keskinäisellä, erikseen sovittavalla samansuuntaisella toiminnalla".

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2022 vp
Eriävä mielipide 3

Tämä on parempi vaihtoehto kuin yhteisen velan ja tulonsiirtojen lisääminen, jotka aiheuttavat vain moraalikatoa ja etäännyttävät terveestä taloudenpidosta.

Lisäksi koronakriisin aikana on luotu poikkeuksellisia talouspoliittisia välineitä, kuten työttömyysriskien lieventämiseen tarkoitettu SURE-mekanismi, joka olisi pitänyt hylätä kansalliseen kompetenssiin kuuluvana järjestelynä. SURE-mekanismiin kautta on haluttu edistää yhteistä työttömyysvakuutusjärjestelmää, joka toimisi tulevaisuudessa myös suhdannepoliittisena vakauttajana jäsenvaltioiden kesken. Kristillisdemokraatit ei kannata ajatusta.

Pankkiunioni

Hallitus on elpymisvälineen lisäksi edistänyt muitakin yhteisvastuullisia hankkeita ja näyttänyt vihreää valoa yhteisen kriisimekanismin aikaistetulle käyttöönotolle. Kristillisdemokraatit näkevät riskinä, että joudumme maksamaan pankkien asiakkaina Etelä-Euroopan kaatuvat pankit. Pankkiunionin jäsenmaiden pankkisektorien riskit vaihtelevat edelleen suuresti. Monissa jäsenmaissa on myös pankkisektorilla tehottomuutta ja ylikapasiteettia, ja siksi pankkeja tullaan ajamaan alas lähivuosina. Lisäksi koronakriisi ja viimeisemmäksi Ukrainan sota ovat tuoneet tilanteeseen poikkeuksellisen suurta epävarmuutta, jota ei ole riittävällä tavalla selvitetty. Maailman taloudessa on merkittäviä riskejä, jotka voivat heijastua nopeasti pankkisektorin vakauteen, joten ajankohta edistää aikaistettua käyttöönottoa on mahdollisimman huono.

Riskien jakamisen ennakkoehtona täytyy olla riittävä riskien vähentäminen. Elinkelvottomien pankkien alas ajamiset ja yhdistämiset on ensin hoidettava. Vastaavasti on ennen pankkien yhteistä talletussuojaa saatettava pankit kuntonsa puolesta samalle lähtötasolle. Pankkiunionin loppuun saattamista ei pidä toteuttaa hinnalla millä hyvänsä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että suuri valiokunta ottaa edellä esitetyn huomioon.

Helsingissä 1.3.2022

Sari Essayah kd